

Elfelejtett gróf: Bánffy Miklós, aki sokat tett a magyarságért 1873–1950

A régi Magyarország legelőkelőbbjei közé tartozott. Alig-alig volt magyar nemzetség, amely ilyen hosszú és ilyen régóta szüntelenül az ország leghatalmasabbjai közt helyet foglaló műltra tekinthetett volna vissza. A XV. század óta Erdélyben éltek, amíg Erdély önálló fejedelemség volt, mindig a fejedelmek főemberei vagy fő ellenségei voltak. **A Habsburgok uralma alatt két ágra szakadtak: egy bárói és egy grófi családra.** Ebből a grófi ágból származott **Bánffy Miklós.** Apja, nagyapja udvari főtitkárviselő volt (apja „főajtónálló”, nagyapja „főpohárnok” címet viselte, ezek a címek 1848 után ugyan már nem jelentettek többet pusztán címnél, de viselőik országos befolyású emberek voltak.) Bánffy Miklós olyan körülmények közt nőtt és nevelkedett, hogy az lehetett belőle, amit akart.

A történelmet egy ideig kívülről és távolból figyelte. A forradalmaktól távol maradt, az ellenforradalom tömegvérengzéseitől undorodott. Amikor viszont Bethlen István került a kormány élére, hogy „konszolidálja” az országot, vagyis a győztes nyugati hatalmak előtt szalonképesek legyünk, akkor Bethlenéknek szükségük volt egy demokrata hírű és kellő kultúrával rendelkező tárgyalóképes külügyminiszterre, aki közülük származott. Nem is találhattak erre Bánffynál alkalmasabbat, aki akkor még azt hitte, hogy a hasonlóan erdélyi, tehetséges és művelt Bethlen is polgári demokratikus rendszer kialakítására törekszik. Elvállalta tehát a külügyminiszterséget. 1921 áprilisától 1922. december 19-ig volt külügyminiszter. Erre az időszakra a következő események lehetnek jellemzőek.

A szerb királyi kormány előzetes tárgyalások után kiürítette Pécsét és Baranyát és augusztus 22-én magyar csapatok vonultak be Pécsre.

Augusztus 29-én Budapesten Magyarország és az USA békeszerződést köt, Bánffy eléri, hogy az USA a trianoni békeszerződést fenntartásokkal kezelje.

Szeptember 26-án Bánffy külügyminiszter Benes csehszlovák miniszterelnökkel tárgyal Brnóban. Szó esik a Csallóköz, Komárom, Losonc, Kassa magyarlakta területeinek újrendezéséről.

Október 11–13. között Velencében Olaszország közvetítésével megegyezés születik Sopron ügyében. Sopron hovatarozásáról népszavazás dönt.

Bánffy kapcsolatteremtő politikája miatt egyre gyakrabban került összetűzésbe mind a kormányzóval, mind a külügyminisztérium néhány munkatársával.

Bánffy szerint, sem erőszakossággal, sem fegyverrel, sem hangzatos jelszavakkal nem érhető el eredmény, csakis a szomszédainkkal és a nagyhatalmakkal óvatosan, türelmesen kiépített tárgyalási kapcsolat, az egymással szót értés vezethet sikerre.

Ezekkel a gondolatokkal utazott el Bánffy 1922 tavaszán a **Genovában** márciustól májusig tartó nemzetközi konferenciára, melyen először a legyőzött országok is részt vehettek.

Bánffy ezen a konferencián feltűnően függetlenítette magát, de egyszersmind azonban kapcsolatokat talált a legjelentősebb olasz, francia, angol politikusokkal, sőt szállásán felkereste Csicserin szovjet külügyi népbiztost. Bánffy arról tárgyalt Csicserinnel, hogy ha Magyarország felvonná a diplomáciai kapcsolatot a Szovjetunióval, a Szovjetunió támogatná hazánk Erdélyre vonatkozó óhajait. A tárgyalás során **Csicserin** a békerendszerrel kap-

csolatos szovjet álláspontnak megfelelően kifejtette, hogy **Szovjet-Oroszország nem ismeri el Erdély Romániához csatolását.** Az állandó szovjet-román határvillongásokra hivatkozva, újabb román határsértés esetére kilátásba helyezett egy Románia elleni katonai akciót, amelynek közvetlen célja nemcsak Besszarábia megszállása lett volna, hanem a román állam megbénítása is. Megemlítette Bánffynak azt az értesülését, amely szerint Románia támogatja Vrangel és Petljura fehérgárdista csapatait. **Bánffy megígérte a fellépést a szovjet-román konfliktus esetére,** de szükségesnek tartotta, hogy Magyarország ismerje a várható szovjet támadás időpontját, hogy időben felkészülhessen a Románia ellen indítandó diverzáns fegyveres akciókra, vagy egy tényleges katonai beavatkozásra. **Egy esetleges Lengyelország elleni szovjet támadás esetére Bánffy semlegességet ígért.**

Emiatt a kormányzó felelőségre vonta. Ilyen konfliktusok ellenére 1922 szeptemberében elutazott **Genf**be, a **Népszövetsége megalakulására,** Bánffynak köszönhető, **Ő harcolta ki Magyarországot felvételét.** A győztes hatalmak igyekeztek mindenáron megakadályozni Magyarországot felvételét. **Horthy kormányzó és köre hazatérésekor felelőségre vonta** és egyet nem értését fejezte ki Bánffy külpolitikai irányvonalával. Bánffy 1922. december 15-én este lemondott. Elment a kedve az egész politikától. Felismerte igazi nagy feladatát: **haza kell menni Erdélybe,** és a királyi Romániában őrizni, szervezni, fejleszteni a magyar irodalmat. 1926-ban végleg hazaköltözött. A román állampolgárság mellett döntött, és a magyar és román hivatalos politikával ellentétben a szomszéd népek megbékélését és megértő együttélését hirdette. Megszervezte az **Erdélyi Helikon** munkaközösségét és az ezzel azonos című folyóiratot. A munkaközösség elnöke, a folyóirat főszerkesztője volt. Fő támogatója volt a kor kitűnő erdélyi irodalmának. Szigorú, színvonalas bíráló, és baráti segítő. Biztosította az írók megélhetését és az olvasók jó könyvekhez jutását. Kolozsvári otthona a magyar irodalom találkozóhelye lett. De írni elvonult Bonchidára, a könyvei közé. Szerelmeivel – főleg színésznőkkel – a kolozsvári palotában élt, Bonchida az emlékek és a szellemi élet otthona volt. A rajz csaknem olyan szenvedélye volt, mint az írás. A Helikon többségében igen jó kiadványaiból sokat illusztrált. Ha írt, a szöveget rajzokkal díszítette. Bánffy bizonyos volt abban, hogy az arisztokráciára pusztulás vár Kelet-Közép-Európában. A fasizmust gyűlölte, a szocializmustól idegenkedett, bár Gaál Gáborról és kommunista társairól igen jó véleménye volt. De az ő útjuk idegen volt a polgári eszményképű arisztokratától, aki voltaképpen minden körben idegen maradt. De az élete nagyon hasznosnak bizonyult.

Az utókor nem bánt méltóan gróf Bánffy Miklóssal, sem mint politikussal, sem mint íróval. Művei megérdemelnék az újbóli kiadását, a megbékélési és népekkel együttélési politikája példaképe lehet a mai társadalomnak. A Magyarországtól elszakított részen élő lelkiismerete volt a nemzetnek. Sokat tanulhatunk tőle.

Bacsa Vilmos
(Gyula)